Förbättrat stöd i skolan SOU 2025:44

Delbetänkande av
Utredningen om en förbättrad elevhälsa.
U 2024:01

1

Elever får inte rätt stöd för att nå målen

- Många elever når inte målen
- Stöd är otillräckligt och sätts in för sent
- Behov av snabbare och effektivare stödinsatser

Andel elever med olika typer av stöd, årskurs 1–9, läsåret 23/24

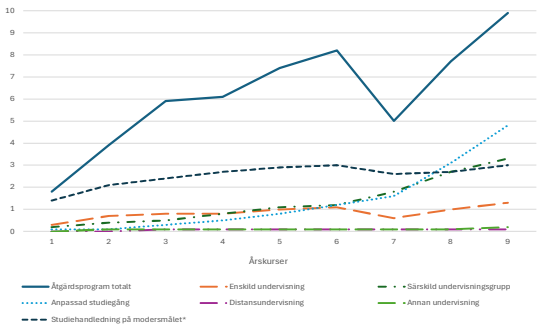

2

Nuvarande stödreglering har inte fungerat

- Extra anpassningar ska avskaffas
- Garantin för tidiga stödinsatser ska avskaffas
- Nationella prov i grundskolans årskurs 3 och specialskolans årskurs 4 ska avskaffas

3

Alla barn och elever ska kunna följa undervisningen

- God undervisning och ledning och stimulans får eleverna att kunna följa undervisningen
- Undervisningen har utvecklats men enskilda elever kan ändå behöva stöd som inte är stödundervisning eller särskilt stöd

4

Standardiserade tester ska införas

- Tidig upptäckt är avgörande för ett snabbt och adekvat stöd
- Standardiserade tester ska uppmärksamma elevers behov av stöd i läs-, skriv- och matematikutveckling
- Genomförs i form av screening – i helklass under en lektion
- Standardiserade tester ska genomföras i de tre första årskurserna samt i första årskursen i mellan- respektive högstadiet

5

Stödundervisning – ämnesspecifikt och snabbt stöd

- Elever som riskerar att inte kunna följa undervisningen och har svårigheter i ett ämne ska ges stödundervisning
- Läraren bedömer om en elev är i behov av stödundervisning
- Stödundervisning ska vara flexibelt och ges skyndsamt i mindre grupp eller enskilt
- Stödundervisning är undervisning
- Ett kortvarigt och intensivt stöd
- Ska ges i samtliga ämnen i de obligatoriska skolformerna samt svenska, svenska som andraspråk och matematik i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan

6

Särskilt stöd förtydligas – ska ges tidigt och snabbt

- Läraren eller mentorn ska anmäla om en elevs behov av särskilt stöd ska utredas
- Samråd ska alltid ske med speciallärare/specialpedagog vid utredning av en elevs behov av särskilt stöd
- Särskilt stöd ska ges snabbare
- Elevens stödbehov ska styra hur särskilt stöd ges
- Elevens stödbehov ska styra om en elev ges undervisning enskilt eller i en särskild undervisningsgrupp
- Anpassad studiegång får endast ges i sista hand

Reflektion två och två eller enskilt

- Vad tänker du om det du har hört?
- Hur kommer det att påverka dig i ditt arbete?
- Frågor?

En förbättrad elevhälsa SOU 2025:113

Slutbetänkande av utredningen om en förbättrad elevhälsa, U 2024:01

9

Allt fler elever mår dåligt och får inte stöd i tid

- Den psykiska ohälsan ökar bland barn och unga, många elever upplever skolstress och uttrycker en oro inför framtiden.
- Elevers fysiska och psykiska ohälsa identifieras inte i tid och elever får inte stöd och hjälp av elevhälsan.
- Elevhälsan arbetar främst med åtgärdande insatser i stället för att främja hälsa.
- Elevhälsans professioner finns inte tillgängliga i tillräcklig utsträckning på skolan.
- Bristande styrning leder till att elevhälsa inte ges på likvärdiga grunder.

10

Elevhälsans syfte ska tydliggöras och breddas

Utredningen föreslår att elevhälsan ska:

- skapa förutsättningar för och stödja elevernas lärande, hälsa och utveckling
- främja elevernas fysiska, psykiska och sociala hälsa samt förebygga och tidigt identifiera ohälsa
- genomföra medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser för att fullgöra sitt uppdrag och ha ett ökat fokus på individinriktade insatser
- arbeta tvärprofessionellt och i samverkan med lärare och övrig skolpersonal.

11

Elevhälsans hälso- och sjukvårdspersonal ska vara legitimerad

- Elevhälsan ska bestå av skolläkare, skolsköterska, psykolog, hälso- och sjukvårdskurator och specialpedagog eller speciallärare.
- Elevhälsans psykosociala insats ska utgöras av legitimerad hälso- och sjukvårdskurator, som är en vidareutbildning på en socionomexamen.
- Utöver dessa ska även annan legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal ingå i elevhälsan vid behov, ex. arbetsterapeut, fysioterapeut eller logoped.

12

Elevhälsan ska dimensioneras utifrån en behovsanalys

- Rektorn ska upprätta en bemanningsplan utifrån en analys av elevernas behov av elevhälsa på skola.
  - Analysen ska utgå från nationellt fastställda beräkningsgrunder, som exempelvis tar hänsyn till elevsammansättning och socioekonomisk bakgrund, måluppfyllelse, elevers fysiska, psykiska och sociala hälsa samt elevhälsans uppdrag.
  - Skolhuvudmannen behöver se till att elevhälsan bemannas i enlighet med vad som fastställs i bemanningsplanen.
- Skolverket och Socialstyrelsen ska ta fram ett verktyg för analysen och en mall för bemanningsplanen som ska underlätta rektorers och skolhuvudmäns arbete.

Elevhälsans professioner ska vara tillgängliga i skolans lokaler

- Utredningen föreslår en miniminivå för hur ofta elevhälsans professioner ska finnas tillgängliga i skolans lokaler:
  - Skolsköterska - varje vecka
  - Hälso- och sjukvårdskurator - varje vecka
  - Specialpedagog eller speciallärare - varje vecka
  - Psykolog - varannan vecka
  - Skolläkare - varje månad

Elevhälsans skyldighet att erbjuda insatser utökas

- Utredningen föreslår att elevhälsan ska erbjuda elever hälso- och sjukvårdsinsatser för lättare fysiska och psykisk vårdbehov inom viss tid.
  - Med **lättare fysiska vårdbehov** avser utredningen en första bedömning och insatser vid icke-akuta besvär och rådgivning vid huvud- och buksmärta, tidiga tecken på ätstörningar och allergier samt i samband med tillväxtprognoser.
  - Med **lättare psykiska vårdbehov** avser utredningen en första bedömning och insatser vid lättare psykiska besvär såsom oro, stress, nedstämdhet och sömnsvårigheter.
  - Elevhälsans roll är inte att ställa diagnos eller bedöma behovet av medicinering eller andra åtgärder.

15

Elever bör få en första bedömning vid lättare fysiska eller psykiska vårdbehov inom sju dagar

- Skolhuvudmannen ska garantera att varje elev får en första bedömning vid lättare fysiska och psykiska vårdbehov av lämplig hälso- och sjukvårdspersonal inom elevhälsan.
- Den första bedömningen ska leda till att eleven antingen:
  - får hjälp av elevhälsan med lättare fysiska och psykiska besvär, eller
  - vid behov slussas vidare till regionens hälso- och sjukvård.
- Mer akuta situationer ska hanteras utanför elevhälsogarantin.
- Utredningen bedömer att detta ska ske inom sju dagar.

16

Hälsobesöken ska förstärkas och förtydligas

- Elever och elevers vårdnadshavare ska kallas till **stort hälsobesök** i årskurs 1, 5 och 8 i samtliga obligatoriska skolformer. Elever ska kallas till stort hälsobesök i år 1 i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan.
- En nationellt framtagen enkät ska ligga till grund för stort hälsobesök.
- Elever ska kallas till **litet hälsobesök** i årskurs 3 och 6 i samtliga obligatoriska skolformer.
- Elever ska kallas till **hälsosamtal** i årskurs 9 i samtliga obligatoriska skolformer och i år 2 i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan.

Utredningen föreslår en elevhälsogaranti

- Elevers tillgång till elevhälsans professioner är otillräcklig:
  - Det förekommer att elever i dag helt saknar tillgång till vissa av elevhälsans professioner, ex. psykologer eller kuratorer.
  - Elever uppger att det är svårt att komma i kontakt med elevhälsan.
- Utredningen lämnar flera förslag som ska leda till att elever snabbt ska få rätt stöd och hjälp av elevhälsan:
  - Förslag om bemanningsplan för elevhälsan.
  - Förslag om lagstadgade krav på att elevhälsans professioner ska finnas tillgängliga i skolans lokaler med viss frekvens.
  - Förslag som innebär att elever ska garanteras en bedömning av lättare fysiska och psykiska vårdbehov av lämplig hälso- och sjukvårdspersonal inom elevhälsan inom sju dagar.
  - Förslag om en tydligare och förstärkt reglering av hälsobesök och hälsosamtal.

En samordnande funktion ska underlätta för elever och vårdnadshavare

- Samordnande funktionen ska samordna insatser för enskilda elever och samverka med socialtjänsten och regionens hälso- och sjukvård för att säkerställa att elevens behov tillgodoses i skolan.
- Funktionen ska utses av rektorn och ingå i elevhälsan.
- Varje elev i behov av samordnade insatser ska ha en utsedd person, men det behöver inte vara samma person för alla elever på skolan.

Samverkan mellan elevhälsa och regionens hälso- och sjukvård ska förbättras

- Varje skolhuvudman ska ha skyldighet att ingå en samverkansöverenskommelse med den region den har skolverksamhet i.
- Samverkanöverenskommelsen ska omfatta:
  - hur kontakt tas om elever som elevhälsan har identifierat har behov av insatser inom regionens hälso- och sjukvård
  - hur samordning ska ske för elever som är i behov av samordnande insatser mellan elevhälsan och regionens hälso- och sjukvård
  - hur information ska överföras om elever som efter behandling inom regionens hälso- och sjukvård är i behov av fortsatt stöd från elevhälsan eller skolan i övrigt.

Nuvarande huvudmannaskap är ändamålsenligt

- Nuvarande huvudmannaskap och ledning är ändamålsenligt:
  - Det skapar bättre förutsättningar för att genomföra utredningens föreslagna syfte och uppdrag.
  - Det skapar bättre förutsättningar för samordnade insatser som tar hänsyn till elevens hela skolsituation.
  - Det underlättar förutsättningarna att erbjuda eleverna hjälp och stöd från elevhälsan i nära anslutning till deras skolvardag.
- Alternativa huvudmannaskap är inte ändamålsenliga:
  - Utredningen har undersökt kommunalt, regionalt och statligt huvudmannaskap.
  - Medför dubbla huvudmannaskap i skolan – risk för intressekonflikt och gränsdragningsproblematik.
- Utredningen föreslår att:
  - Socialstyrelsen ska ta fram stödmaterial om vårdgivaransvaret och ledning och styrning av elevhälsans medicinska insats (EMI) riktat till skolhuvudmän och rektorer.
  - Skolverket ska säkerställa att kunskap om hälso- och sjukvårdslagstiftning ska ingå i befattningsutbildningarna för rektorer och skolchefer.

Reflektion två och två eller enskilt

- Vad tänker du om det du har hört?
- Hur kommer det att påverka dig i ditt arbete?
- Frågor?